ॐ

शिक्षापरीक्षा

२३.०२.२०२४

IV अ. सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत। (6)

१. आगच्छन्नीति

आगच्छन्ति + इति (इ + इ = ई) सवर्णदीर्घसन्धि

२. जगन्नायकः

जगत् + नायकः (त् + न = न्) अनुनासिक सन्धिः

३. जगद्रक्षकः

जगत् + रक्षकः (त् + र् = द्) जश्त्व सन्धिः

४. बन्धनम्

बँ + धनम् (म् + ध् = न्ध) परसवर्ण सन्धिः

५. उच्छ्वासः उत् + श्वासः छत्वसन्धिः

६. कृषणश्च कृषणः + च विसर्गस्य सकारादेशः + श्चुत्वसन्धिः

७. तस्मिन्नविश्वासः तस्मिन् + अविश्वासः ङ. मुडागमसन्धि

ॐ

classmate
Date
Page

आ. १ अस्मद् + पत्रम् = अस्मत्पत्रम् चर्त्वसन्धिः

२. दिक् + नागाः = दिङ्नागाः अनुनासिक सन्धिः

३. बृहत् + नगरम् = बृहन्नगरम् अनुनासिक सन्धिः

४. जगत् + गुरुः = जगद्गुरुः जश्त्व सन्धिः

५. परिषद् + कार्यम् = परिषत्कार्यम् चर्त्वसन्धिः

६. वाक्यम् + लेखनीयम् = वाक्यँल्लेखनीयम् परसवर्णसन्धिः

७. सुगण् + ईशः = सुगण्णीशः ङमुडागमसन्धिः

ई १. इन्द्रियैः + चरन् = इन्द्रियैश्चरन् (सकारादेशः + → चुत्व सन्धिः

२. एषः + गोपालः = एष गोपालः (सः/एषः + (~अ) = स/एष) लोपः

३. पुनः + अगच्छत् = पुनोऽगच्छत् = अः + अ = अ + उ + अ
= ओ + अ = ओऽ. ः → उकार, गुणसन्धि, पूर्वरूपसन्धिः

४. शमः + तत्र = शमस्तत्र (सकारादेशः ः + त् → स्)

५. वधूः + अवदत् = वधूर्अवदत् (vowel ~अ/आ + ! + vowel/soft cons → र्)

६. हरिः + गच्छति = हरिर्गच्छति (,, रेफ आदेशः) इः + ग = र्ग

ॐ

(शतृ)

III अ. १. ददत् ददतौ ददतः

२. कुर्वती कुर्वत्यौ कुर्वत्यः

३. रुदति रुदतोः रुदत्सु (रुदत्)

४. पठन्त्याम् पठन्त्योः पठन्तीषु (पठन्ती)

(शानच्)

५. अधीयाने अधीयानयोः अधीयानेषु (अधीयानः)

III अ १. (याच्) याचद्भ्यः भिक्षुकेभ्यः प्रायः सर्वे कुप्यन्ति ।

ॐ

3rd २. (रक्ष्) गृहं रक्षता शुनकेन उच्चैः भषितम् ।

1st ३. (श्रु) गीतं शृण्वत्यः नर्तक्यः सर्वं विस्मृतवत्यः

1st ४. (दा) क्षीरं ददती धेनुः तृणं खादितवती ।

1st ५. (भी) व्याघ्रात् बिभ्यतः जनाः पलायितवन्तः । (बिभेति) लट् लकार

ॐ

classmate
Date
Page

V) अ २. मनो हि हेतुः सर्वेषाम् इन्द्रियाणां प्रवर्तने ।

Mind is the cause of all the activities of sense organs.

(सन्तः)

१. स्थिरमिन्द्रियधारणा एव योगः इति मन्यन्ते सन्तः

Ascetic(s) considers(x) restraining the sense firmly only as Yoga.

(Because मन्यन्ते is बहुवचन)

३. मदर्थे त्यक्तजीविताः, नानास्त्रप्रहरणाः बहवः शूराः सन्ति ।

There are many brave men who have given up their lives for my sake and who are armed with many weapons.

४. कार्यं कुर्वद्भिः अनलसैः पुरुषैः अतिप्रमोदः अनुभूयते ।

Excessive joy is experienced by the men while they ~~who~~ are doing the work without laziness.

५. क्रीडन्त्यः बालिकाः इतस्ततः धावन्त्यः कोलाहलं कुर्वन्ति ।

While playing and jumping ~~too~~ here and there the girls make a lot of noise.

१. अ. २. दुर्योधनः कान् कथं पश्यति स्म?

दुर्योधनः सेवकान् मित्राणि इव, मित्राणि बन्धून् इव, बन्धून् स्वामिभावेन च पश्यति स्म।

२. श्रीकृष्णस्य समस्या का, कथं च परिहृता?

शिशुपालस्य वधः करणीयः वा, अथवा युधिष्ठिरस्य यागस्य रक्षणं करणीयं वा इति श्रीकृष्णस्य समस्या आसीत्। "यागयात्रा उचिता। यागे एव शिशुपालः हन्तव्यः।" इति उद्धवः उक्तवान्। अतः श्रीकृष्णस्य समस्या परिहृता।

ॐ

३. युधिष्ठिरः कं कुत्र किमर्थम् अप्रेषयत् ?

अरण्ये युधिष्ठिरः दुर्योधनस्य राज्यभारक्रमं ज्ञातुम् एकं किरातं हस्तिनापुरं प्रति प्रेषितवान् ।

४. अर्जुनः केन केन कथं कथम् अनुगृहीतः ?

शिवः पाशुपतास्त्रं अर्जुनाय दत्तवान् । धनुर्वेदमपि शिक्षितवान् । इन्द्रादिदेवाः अपि अर्जुनाय अस्त्राणि दत्तवन्तः ।

५. श्रीकृष्णं द्रष्टुं कः किमर्थम् आगतः ?

श्रीकृष्णं द्रष्टुं नारदमुनिः देवेन्द्रस्य सन्देशं ज्ञातुम् आगतवान् ।

६. आ. श्लोकाः १. स घोषो ऽ.६.६.१ २. अपर्याप्तं ऽ.६.४.१२

६. इ. सुभाषितम् १. नागुणी ऽ.६.६.६ २. फलमलमशनाय ऽ६.८.७

शिक्षापरीक्षा

४.०२.२०२३

IV अ. सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत।

१. षण्णवतिः - षट् + नवति
= षण् + नवति (अनुनासिक सन्धिः)
= षण्णवति (णत्वम्)

णत्वम् - नकारात् पूर्वं रकारः, षकारः, ऋकारः वा यदि वर्तते नकारस्य णकारः भवति।

२. कन्याषोढा - कन्याः + षोढा
= कन्या + स् + षोढा (विसर्गस्य सकारादेशः)
= कन्या + ष् + षोढा (ष्टुत्व सन्धिः)
= कन्याषोढा

३. आगच्छन्निति - आगच्छन् + इति (ङ् मुडागम सन्धि)

४. जगन्नायकः - जगत् + नायकः (अनुनासिक सन्धिः)

५. संलापः - सं + लापः (परसवर्ण सन्धिः)

६. वक्रञ्चलति - वक्रन् + चलति (श्चुत्व सन्धिः)

आ. संयोज्य सन्धिनाम लिखत ।

१ मृत् + शकटिका = मृच्छकटिका (श्चुत्वसन्धिः + श्चुत्वसन्धिः)

२. भ्राजत् + हिमम् = भ्राजद्धिमम् (जश्त्व सन्धिः + पूर्वसवर्ण सन्धिः)

३. जगत् + रक्षकः = जगद्रक्षकः (जश्त्वसन्धिः)

४. ददत् + नटः = ददन्नटः (अनुनासिक सन्धिः)

५. प्रत्यङ् + आत्मा = प्रत्यङ्ङात्मा (ङ मुडागम सन्धिः)

६. वाक् + विलासः = वाग्विलासः (जश्त्व सन्धिः)

७. महत् + हिरण्यम् = महद्धिरण्यम् (जश्त्व + पूर्वसवर्ण सन्धिः)

इ १. बालाः + आगताः = बाला आगताः (विसर्गस्य लोपः) आः + मृदु

२. ततः + च = ततश्च (सकारादेशः + श्चुत्वसन्धिः)

३. पुनः + अपि = पुनोऽपि = अ+उ+अ = ओ+ऽ
:→ उकारः, गुणसन्धिः, पूर्वरूप

४. हरिः + गच्छति = हरिर्गच्छति (रेफ आदेशः) इः + ग = र्ग

५. सः + क्रीडति = स क्रीडति (सः/एषः + (न्अ) = स/एष) लोपः

६. पुनः + मिलामः = पुन मिलामः (विसर्गस्य लोपः) अः + (न्अ)